

EMA ŠEVČÍKOVÁ: BLOK 63

Cizinec sleduje, jak se žlutomodrý autobus se skřípěním rozjíždí ze zastávky a zanedlouho mizí v dálce. Nechává za sebou šedivá oblaka kouře, která se linou z jeho výfuku. Někde jinde by se nad tím lidé pozastavovali. Možná by sepsali i nějakou petici, která by vyzývala městský dopravní podnik, aby zabránil znečištění životního prostředí. Ale tady je tomu jinak. K tomuto místu saze a antracitová barva neodmyslitelně patří a nikoho zde staré výfuky nijak zvlášť nevzrušují. V ovzduší se vznáší štiplavý pach smogu, rozléhá se ruch dopravy. Někde v dálce se ozývá nepříjemný křik svářečky, která do okolí vyhazuje barevné jiskry. Vzduch je nepříjemně suchý, těžce se dýchá. Zdejší už tak depresivní a ponurou atmosféru ještě umocňuje počasí. Mračna zakrývají nebe od obzoru k obzoru. Temná obloha nenaznačuje, že by mělo v dohledné době vykouknout slunce. Co si *Cizinec* pamatuje, téměř vždy zde bylo zamračené počasí. Slunečné dny zde byly výjimkou. Nebe v jeho vzpomínkách je však o něco světlejší, mraky se vznáší výš a nejde rozpoznat, kde začínají a kde končí.

Ze snění *Cizince* vytrhne kolemjdoucí postarší žena. Vráží do něj svou nákupní taškou, ze které čouhají mrkvové natě a kus pečiva posypaného semínky. Vzhledem k tomu, že stojí uprostřed chodníku, bylo jen otázkou času, kdy někomu ujedou nervy. Navážou oční kontakt. Žena sevře rty v úzkou čárku, čímž dává najevo své rozhořčení. Propaluje ho svými očima. Přestože jsou orámované hlubokými vráskami, které v její kůži vytváří jakousi mapu, její pohled je stále velmi pronikavý a intenzivní. Poté odchází pryč. Lidé jsou tady stejní jako počasí, přemítá v duchu *Cizinec*. Člověku nezbyvá nic jiného, než si na ně zvyknout...

Cizinec si stoupne blíž k zastávce, ať nepřekáží kolemjdoucím lidem, a rozhlíží se kolem sebe. Musí se zorientovat. Naposledy zde byl asi před rokem. Přestože se v této ospalé části města málokdy něco mění, nyní má pocit, že je všechno úplně jinak. Převrácené vzhůru nohama. Za *Cizincovými* zády se rozprostírá malé nákupní centrum s nejrůznějšími obchody, jehož existence byla ještě před pár lety pro místní obyvatele nepředstavitelná. Hotové sci-fi. Dokonce zde vidí i fitness centrum jménem Kocovič, to zde při jeho poslední návštěvě určitě nebylo. Dovnitř budovy nevidí, od oken se odráží hlavní silnice. Ale *Cizinec* si je jistý tím, že musí do pár měsíců zkrachovat. Místní obyvatelé se více zajímají o lahve rakije či levného, vodového piva s podivnou pachutí než o zdravý životní styl. Nedokáže si představit, jak místní šlapou na rotopedech či dělají shyby na hrazdě. Při této komicky absurdní představě se musí usmát. *Cizincovu* pozornost opět upoutává nákupní centrum, ve vzduchu se totiž vznáší vůně čerstvého pečiva z blízké pekárny. Vzpomněl si, jak mu jako malému klukovi dala jeho *baka* peníze a on šel nakoupit. Pečivo bylo měkké, lahodné, přímo se rozpadalo na jazyku.

Snídali u jídelního stolu u okna, odkud měli výhled na celé město. Jídlu to dodávalo diametrálně odlišnou chuť. Když vzpomíná na chuť tulumb a čorbt, začínají se mu sbíhat sliny. Možná pekárnu navštíví, až se bude vracet.

Masivní kvádrovou stavbu nákupního centra tvoří převážně namodralá skla oken, jež jejich majitelé polepili kýčovitými reklamními nápisy. Nápisy, ze kterých bolí oči a většinu lidí musí od návštěvy obchodu odradit. Horní díl rámuje křiklavě červená omítka, která budově dodává poněkud těžkopádný, masivní vzhled. Ani velká prosklená plocha nepomohla prostor provzdušnit, o což se architekt nejspíš poněkud neúspěšně pokoušel. Kromě fitness centra a pekárny si *Cizinec* všimá ještě korejské restaurace a kavárny. Ty jsou však téměř prázdné, přestože se blíží doba oběda. Občas vzduch prořízne zvuk z kuchyně – prskání žhavého oleje, cinkání nádobí nebo tichý rozhovor kuchařů. Připravují jídlo pro své zákazníky. Venku je však minimum lidí, a když už někdo kolem nákupního centra prochází, ani se na budovu nepodívá. Všichni někam spěchají. Se zachmuřenými pohledy zírají před sebe a rychlými kroky opouští okolí nákupního centra. Před korejskou restaurací stojí číšník v bílé zástěře, na které jsou skvrny od vaření a vyhlíží. Dnes bude mít v práci další volnější den.

Několik málo metrů od relativně nového nákupního centra se okolí razantně mění. Jako lusknutím prstu se *Cizinec* ocitá na pustém plácku bez kousku života. Před ním se ošklivě tyčí vysoké panelové domy sahající až do nebe. Pocházejí ze socialistické éry, svou architekturou dodávají tomuto místu tu typicky syrovou a ponurou atmosféru. Kousek od něj se nachází bleděmodrý domek pokrytý nasprejovanými nápisy. Nápisy, které naprosto zdevastovaly jeho původní, útulný vzhled. Dřív to nejspíš bývalo místo setkávání nějakého spolku, jak upozorňuje cedule *KULTURNO SPORTSKI CENTAR*. Ale nejlepší léta musí mít toto sdružení za sebou. Důkazem toho je masivní zámek pověšený na hlavních dveřích. Vlně vandalismu se nevyhnuly ani okolní stavby, sloupy a šedivé popelnice. Vzduch kolem nich je prosycen zahnívajícím odpady. Na jedné z nich je nasprejovaný nápis *доме слаткч доме*, něco jako „domove, sladký domove“. Dál už se kolem sebe *Cizinec* nerozhlíží a s očima upřenýma do země pokračuje ve své cestě. Vidí jen popraskaný asfaltový chodník a sežehlou, nažloutlou trávu. Je mu záhadou, jak může být spálená sluncem, které zde podle jeho teorie svítí maximálně tři dny v roce. *Cizinec* zahne doprava, směrem od hlavní silnice. Automobilový ruch pomalu ustupuje a na scénu přichází ticho.

Cizinec se ocitá v parku. Není to park v pravém slova smyslu, ty skutečné jsou zcela odlišné. Ale parkem tuto plochu odjakživa nazýval. A vlastně i všichni ostatní, které znal. Stromy netrpí tolik, jako uschlá tráva. Ale i tak jejich listy nejsou tak syté, jak si pamatuje ve svých vzpomínkách. Mezi zelení jsou vybudované velké vybetonované plochy sloužící jako

hřiště pro děti. Už zdálky k němu doléhá strašidelné vrzání jako vystřižené z hororového filmu, které vydává houpačka na nedalekém hřišti. Pokud si *Cizinec* dobře pamatuje, mívala červenou barvu. Hrací plocha je schovaná za listnatými stromy, ale nepochybuje o tom, že si zde nehrají žádné děti. Už před těmi asi patnácti lety to zde bylo liduprázdné. Otáčí hlavu doprava a spatří dvě basketbalová hřiště. Hrací plocha je samozřejmě vybetonovaná, občas na povrch vystupují nerovnosti, vyčkávajících, až o ně nějaký nešťastník zakopne. Tady před lety bývalo trochu živěji. I když ne kvůli tomu, že by zde lidé sportovali. Sem chodíval *Cizinec* s jeho kamarády tajně kouřit, když mu bylo nějakých třináct let. V létě zde bývala taková nuda, že experimentování s laciným alkoholem a cigaretami poskytovalo jediný zdroj zábavy. Dodnes má v paměti výraz postarší prodavačky s mastnými, slepenými vlasy, která jim tyto věci prodávala. Přehlížela jejich mladé tváře a naopak velmi ochotně přijímala jejich peníze. Když ve svých třinácti letech *Cizinec* poprvé kouřil (a rovnou pět cigaret v průběhu asi jedné hodiny) a na závěr to zapil několika panáky vodky, nedopadlo to úplně podle jeho představ. Zbytek večera zvracel a následující den proležel v posteli s bolestí hlavy a nevolností. Při té vzpomínce se *Cizinci* nepatrně zvednou koutky úst. *Baka* ho chodila každou hodinu kontrolovat. Přiložila mu ruku na čelo, aby zjistila, zda nemá teplotu, věnovala mu káravý pohled a poté se odšourala do kuchyně. Často ji slyšel, jak si při vaření pobrukuje některou z písniček jejího oblíbeného zpěváka Gorana Bregoviće. Přestože se tady vlastně nikdy nic zajímavého nestalo, rád vzpomíná na léta, která trávil u své *baky*. Ta nostalgie je kouzelná. *Cizinec* se podívá na hodinky a zjišťuje, že bude za patnáct minut po dvanácté. Musí si pospíšet a už se nezastavovat. Už teď má zpoždění.

Přes polorozpadlý chodníček se *Cizinec* dostává na dosah k panelovým domům, které se tyčí téměř až do nebe. Zaklání hlavu, aby mohl spatřit jejich vrcholky. Zanedlouho toho však zanechává, jelikož cítí bodavou bolest za krkem. Ty šedé obludy, postavené z nevkusných betonových panelů, jsou najednou všude kolem něj. Je to ta nejčistší ukázka brutalismu široko daleko. Architekt se tuto stavbu pokusil oživit lineárně zvyšujícím se počtem pater, bohužel však neúspěšně. Ze začátku mají domy „pouze“ pět podlaží, na konci bloku (což je nějakých dvě stě metrů) to činí již dvanáct pater. Vypadá to jako špatná napodobenina hry *Tower builder*, která byla během *Cizincova* dospívání velmi populární. Obloha se začíná zatahovat ještě víc, což umocňuje ponurost tohoto místa. Jako kdyby mraky oplakávaly tuto betonovou džungli. Ale ani tak to v něm neprobouzí negativní pocity. Místo toho *Cizince* zachvacuje intenzivní nostalgická euforie, která zaplavuje celé jeho tělo. Vůbec se to zde nezměnilo.

Poprvé toto místo navštívil právě ve svých třinácti letech. To bylo rok po skončení války. *Baka* se sem přestěhovala za svou druhou dcerou (tetou *Cizince*) a její rodinou. Nechtěla totiž

zůstávat dál na venkově, kde během nepokojů žili. Vše jí, podle jejích slov, připomínalo jejího *dusa*. Ten zemřel během války a *baka* to těžce nesla. Jakmile dostala možnost, okamžitě opustila malebnou vesničku v horách, kde v té době žili. Vesničku, která však reprezentovala všechnu tu bolest, kterou si musela v posledních letech projít. Přestěhovala se do hlavního města. Neměla moc peněz, takže se musela spokojit s malinkým bytem v centru obludného sídliště. Alespoň však bydlela blízko své dcery a její rodiny. Rodiče za ní svého syna posílali na celé letní prázdniny. Prý aby jí nebylo smutno. *Cizinci* to vyhovovalo. Mohl totiž alespoň na chvíli utéct z dusné atmosféry panující doma. Vztah jeho rodičů nebyl zrovna pohádkový. Bylo pro něj úlevou být někde, kde se spolu lidé nehádají a nehází po sobě věci. Proto na tato léta vzpomíná s takovou láskou. Nebyl jediným dítětem, které rodiče posílali na prázdniny za prarodiči, takže si *Cizinec* zanedlouho našel na sídlišti nové přátele. Normálně by se s takovými lidmi nebavil a držel by si je co nejdál od těla. Ale tady to bylo jiné. Oni k tomuto místu zkrátka patřili.

Cizinec přechází popraskaný chodníček nebo alespoň to, co z něj zbylo. Kolik lidí už na tomto místě muselo spadnout? Dlaždice jsou vratké, pro jistotu se chytá zábradlí po své pravé ruce. Je natřené křiklavě červenou barvou, která se však v průběhu let začala odlupovat a kov rezavět. Do kůže na rukách se mu zarývá rez, takže zábradlí okamžitě pouští. *Cizinec* cítí štípanou bolest, ale krev mu z drobných ranek neteče. Dostává se na úzkou cestu. Ta vede až ke garážím, jejichž červená vrata bijí do očí. Kolem je zaparkováno několik aut, odhadem minimálně patnáct let starých. Nejsou to žádné drahé značky, *Cizinec* si všímá renaulta, nissana, dokonce i škodovky. U té má však vážné pochybnosti, že ještě dokáže jezdit. Mezi řadou garáží a panelovým domem je úzká, rozbitá silnice, kterou zvládne projet stěží jedno auto. Na nejbližším sloupu podpírajícím masivní betonovou stavbu je několikrát nasprejované číslo „63“. Místní způsob uvítání. Pod balkóny v prvním patře je vandaly ozdobená celá zeď. Zaujme ho hlavně nápis *GROBARI 1979* – odkaz na místní fotbalový tým. Kousek nad ním se nachází nápis *ČANKA POD NOŽ!* Čanak je levicově orientovaný, relativně progresivní politik. Donedávna byl předsedou asi šesté největší politické strany v této zemi. Očividně ho někdo nemá moc rád. Popelnice schované ve výklenku jsou také celé posprejované, červené *Miki 96* a *99* nejde přehlédnout. Odkaz na válku a bombardování. Na zemi je rozsypané sklo a poházené obaly od cigaret a v suchém slabém větru vlají cáry plastových sáčků. Kromě občasného zavrání ptáků je v ulici ticho. Místo má chladnou a trochu strašidelnou atmosféru, ale místní lidé ji ignorují. Zvykli si na ni. *Cizinec* málem šlápne na betonové víko kanálu, jehož jedna třetina chybí. Všimne si dalšího pouličního uměleckého díla, které sem však svým

významem vůbec nezapadá. Na zdi je vyobrazený minimalistický černošedý portrét a pod ním napsané Тесла – „Tesla“.

Nad hlavou *Cizince* hučí staré klimatizace, které jsou přidělané na zdi u některých oken. Jejich vrtule se vrzavě točí, je to zvuk velmi nepříjemný. Donekonečna opakující se „vz-z-z vz-z-z“ ho přivádí k šílenství, přestože je poprvé uslyšel před pouhými deseti sekundami. Jen stěží zaslechne slabé vrkání holuba, který se prochází na zdi nad ním a divoce kýve hlavou dopředu a dozadu. Jako kdyby byl na nějaké šílené párty na přelomu tisíciletí. Vzduchem se šíří vůně smaženého jídla a spáleného oleje. Vzhledem k tomu, že bude zanedlouho půl jedné, to není nic překvapivého. *Cizinec* se podívá nad sebe a pozoruje dění v oknech. Jejich spodní polovina je orámována křiklavě červeným zábradlím. Jako v cele. Občas se z nějakého bytu ozve píseň z rádia doprovázená zpěvem ženy za plotnou.

Cizinec míjí mladý pár stojící u auta, chystající se na dovolenou, která s trochou štěstí nezruinuje jejich rozpočet. Mají na sobě kraťasy a trika s krátkým rukávem. Asi se chystají někam do tepla. Do auta nakládají kufry a tašky s věcmi na dovolenou a přitom spolu tiše hovoří. Když je míjí, *Cizinec* jim kývne na pozdrav. Vyrůstal na vesnici, kde se s každým zdravil a občas se i zastavil na kus řeči. Tady spolu však lidé raději ani nenavazují oční kontakt. Existenci toho druhého ignorují. Toto je jedna z mála věcí, která mu na tomto místě opravdu vadí – ta neosobní a chladná nálada mezi lidmi. Pár je jeho přátelským chováním zaražen – muž na něj překvapeně zírá a žena na něj po nějaké době kývne nazpátek. Hned poté se uchylují zpátky k jejich rozhovoru, ale občas se podívají za sebe, na toho divného muže, který je pozdravil. *Cizinec* ví, že sem nezapadá. Už z dálky je do očí bijící, že není zdejší. Na rozdíl od místních je oblečený v béžových plátěných kalhotách a bílé košili s polodlouhým rukávem. To je trochu odlišné od děravých bermud a nátělníku, na němž jsou mastné skvrny od kdoví čeho. Normálně oblékání moc neřeší a chodí v tom, co mu je pohodlné. Ale když jde navštívit rodinu, vždy si dává velmi záležet.

Během prohlížení květináčů s karafiáty, jimiž si jejich majitelé zvelebují svá obydlí, málem naráží do modrošedého pojízdného vozíku připevněnému ke starému jízdnímu kolu. Kousek odtud jsou popelnice, v nichž se přehrabuje otrhaný muž. Jeho nemyté tělo zapáchá i na vzdálenost pěti metrů. Bezdomovec se ohlédne a už se chystá svůj majetek bránit, ale nakonec si to rozmýšlí a dál pokračuje v práci. Usoudil správně – podivín v plátěných kalhotách o jeho noviny vytažené z kontejneru opravdu nestojí. Z dálky se začíná ozývat těžké dunění kostelních zvonů, které oznamují půl jedné. *Cizinec* přidává do kroku. Slíbil, že přijde ve dvanáct. Přitom míjí černý mercedes (kde se tady vzal?), který má vyšší hodnotu než všechna okolní auta dohromady, a nakonec už utíká. Pod nohama mu ubíhá rozpraskaná

betonová zem, slyší křupání skleněných střepů pod podrážkami svých bot. Těsně před malým tmavě modrým autem, do kterého dva muži nakládají bedny s pivem, se zastavuje. Zakloní hlavu a podívá se nahoru. Vršek paneláku nejde vidět, je schovaný v oblacích. Tam někde je nyní jeho *baka*, která zrovna kontroluje hodiny a nervózně vrtí hlavou. Nedokáže pochopit, kde se její *unuk* zdržel. Už má hlavu plnou těch nejčernějších scénářů. Necháává modré autíčko projet a poté se vydává do vchodových dveří, jejichž rám je přetřen důvěrně známou červenou barvou.